

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Віталія Сергійовича Гетьман на тему: «Специфіка теорій французької філософії кінця XX – початку XXI ст. щодо сутності тіла та ставлення до нього», поданого на здобуття ступеню доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Аналізуючи текст дисертаційного дослідження Віталія Сергійовича Гетьмана, у мене природньо виникає питання щодо тематичного та методологічного самовизначення здобувача. Чому саме категорія тілесності і чому саме крізь призму французької інтелектуальної традиції межі XX–XXI століть? Відповідь на це питання, розкриває головний змістовний нерв дисертації. Здобувач абсолютно влучно реагує на те, що в епоху тотальних криз тіло нерідко виступає єдиним безпосереднім притулком нашого "Я", де абстрактні ідеї конвертуються у реальний фізичний та чуттєвий досвід. Тілесність сьогодні — це не біологічна константа, а динамічний спосіб утвердження антропологічного буття, що перекладає мову тілесних афектів (болю, страждання, насолоди, близькості, вразливості перед обличчям смерті) у смислові конструкти культури й свободи. Переконливим виправданням такого дослідницького вибору є насамперед те, що в епоху перманентних соціальних катаклізмів та екзистенційних криз тілесність постає як найбільш відчутна, гранично усвідомлена форма людського існування. Коли екстремальні межові стани, і передусім катастрофічний досвід війни, стають тривалим тлом нашого існування, тіло перетворюється з абстрактного концепту на безпосереднє поле етичного та політичного опору. Саме через тілесність індивід і людство загалом стверджують власне буття, трансцендуючи первинну фізичну вітальність у складні смислові архітекτονіки антропобуття. Водночас, цивілізаційний тиск біотехнологій, віртуальних мереж та цифрових симуляцій радикально змінює саму оптику сприйняття тіла. Воно модифікується, віртуалізується, протезується й розширюється у цифровому просторі, що вимагає розробки кардинально нових антропологічних моделей. У цих моделях тілесність виходить за рамки колишньої суб'єкт-об'єктної дихотомії, постаючи як пластична, регенеративна та відкрита система, здатна утримувати людське в людині.

Вибір здобувачем саме французької філософської традиції як об'єкта дослідження є не просто виправданим, а методологічно необхідним. Саме французька думка XX — початку XXI ст. виступає головним світовим "генератором" концепцій тілесності. Саме в лоні французького простору філософування здійснюється унікальний історико-філософський жест подолання класичного декартового дуалізму "розуму і тіла". Досліджувати французький дискурс тілесності — це спостерігати за тим, як культура, що породила раціоналістичне витіснення тіла, здійснює його грандіозну реабілітацію. Саме у Франції було здійснено радикальний синтез феноменології тіла (М. Мерло-Понті, М. Анрі) та його політико-соціального виміру (М. Фуко). Сучасні французькі

автори найоперативніше реагують на виклики техногенної цивілізації, віртуалізації та нейронаук (К. Малабу, Ж.-Л. Нансі), що робить французький інтелектуальний простір незамінним джерелом для розуміння сучасної антропологічної кризи.

Нарешті, французький філософський текст, за моїми відчуттями, сам по собі є надзвичайно «тілесним». На відміну від сухого та логізованого англо-американського стилю, французьке письмо (від Ролана Барта до Жана-Люка Нансі) апелює до естетики, поетики, метафоричності, еротизму та афекту. Дисертант, виходячи з глибинного проникнення в тексти першоджерел та залучення переважної кількості філософських робіт французькою мовою, відчуває її тілесну специфіку, яку трансформує у власну дослідницьку мову роботи.

Таким чином, обраний здобувачем дослідницький фокус є не просто академічно перспективним, а екзистенційно необхідним. Тема дисертації перебуває в епіцентрі найсучасніших світових дискусій, репрезентуючи тіло як головний рубіж боротьби за людську суб'єктність.

Ступінь обґрунтованості положень дисертації

Дисертація демонструє прагнення автора здійснити комплексний аналіз розвитку французьких концепцій тіла ХХ-ХХІ ст., простежити їхню внутрішню логіку та показати еволюцію філософського розуміння тілесності в європейській традиції від філософських поглядів античності до сучасних концепцій.

Грунтовний та систематизований огляд літератури з чітким визначенням тематичних груп авторів, сприяє експлікації концептуальних лакун та визначенню проблемного поля і дослідницьких напрямків власної роботи.

Використання комплексної методології на перехресті історії філософії, філософської антропології, гендерної критики, технічної медіації та постструктуралістської онтології виправдовує міждисциплінарний характер роботи, для здійснення якої залучені феноменологічні, психоаналітичні, історико-культурологічні, техно-філософські та постструктуралістські методи, як умова виявлення спільного предметного поля у вигляді тіла та тілесності. Особливо зазначу дескриптивний метод, який дозволяє досліднику чітко делімітувати змістовні межі категорії тіла в різних історико-філософських координатах — від античного космологізму до сучасних французьких моделей децентрованого суб'єкта. Це не лише структурує термінологічний апарат роботи, а й створює надійний аналітичний фундамент для подальшого глибокого герменевтичного та порівняльного аналізу без загрози штучного згладжування концептуальних відмінностей. Ретельно обґрунтований та влучно використаний методологічний інструментарій відповідає складності досліджуваного об'єкта та його предметної конкретизації, забезпечуючи високий рівень обґрунтованості результатів дослідження.

Перший розділ дисертації презентує методологічну зрілість та логічну виправданість розгортання дослідження. Вельми переконливим є висновок здобувача про те, що попри значний масив наукової літератури, у сучасному гуманітарному знанні бракує цілісної систематизації саме французького проблемного поля межі століть. При цьому здобувачеві вдалося уникнути пастки

суто формального реферування літератури й чітко експлікувати власну дослідницьку нішу, яка полягає у подоланні фрагментарності наявних підходів та створенні цілісної концептуальної картини сучасної французької філософії тілесності. Автор обґрунтовано доводить, що наявні дослідження функціонують ізольовано (феноменологія описує тіло як досвід, психоаналіз — як межу, біополітика — як поле влади тощо). Здобувач коректно диференціює базові історичні моделі тілесності (від античної калокагатії до модерної об'єктивації), унаочнюючи конструктивну роль історичної перспективи для свого дослідження. Автор слушно доводить, що складний, багаторівневий характер сучасної тілесності унеможлиблює використання лише однієї філософської школи чи методу. Обґрунтування принципу комплементарності та залучення розгалуженого інструментарію (від дескриптивного до герменевтичного методів) виглядає методологічно виправданим і таким, що повністю відповідає складному, багаторівневому предмету дослідження. Відповідно, запропонований ним міждисциплінарний синтез є цілком виправданим та слушно залучений як основна тактика здійснення дослідження.

Представлені здобувачем результати дослідження *другого розділу* є глибоко обґрунтованими, логічно послідовними та такими, що повністю відповідають логіці історико-філософської реконструкції проблеми тілесності. Вельми вдалим і науково обґрунтованим є початкове розведення понять «тіло» як фізичного об'єкта та «тілесність» як багатовимірного способу людського буття на межі природного, культурного, індивідуального й соціального. Це дозволяє дисертанту уникнути категоріальної плутанини та задати точні аналітичні координати для всього подальшого дослідження. Особливу цінність має твердження автора про те, що історія тіла не є процесом його поступового «звільнення» (Дис. стор. 85). Здобувач переконливо доводить, що йдеться про складнішу динаміку — зміну інстанцій підпорядкування та режимів належності (від космічно-полісного ладу античності через есхатологічну драму середньовіччя до раціоналізованого адміністрування модерну). Так авторська ідея, що на ранніх етапах Античності тіло не є індивідуальною «власністю», а виступає «режимом належності» до космосу чи полісу, тонко схоплює суть доіндивідуалістичних культур. Переконливо експліковано християнський парадокс тілесності, яка через Боговтілення набуває онтологічного статусу умови спасіння, одночасно постаючи простором моральної драми людського самоперевершення.

Обґрунтовано розкрито суперечність модерного суб'єкта. Здобувач доводить, що проголошена модерном автономія насправді призвела до тотального адміністрування та об'єктивації тіла за допомогою дисциплінарних і технічних практик. При цьому дослідник активно використовує поняття модерність, модерн, модерний суб'єкт не наводячи чіткого методологічного пояснення специфічних характеристик цього часового феномену, який випадає з логічного ряду Модерн-Постмодерн-Метамодерн. Зазначу, що сучасні особливості французької філософії тілесності XX-XXI ст., що здійснюються в подальших розділах в просторі постмодерного та метамодерного ідейного контексту не знайшли точного визначення наявності або відсутності у французькому дискурсі тілесності ознак Метамодерну.

На завершенні другого розділу автору вдається досягти обґрунтованої фіксації граничного напруження тілесності, яка розривається між максимальною інтимністю (екзистенційним осередком досвіду) та дедалі глибшим публічним, технологічним і медійним регулюванням. Отже, результатом другого розділу стає обґрунтування переходу від «вбудованості» тіла у вищі порядки до тотальної «керованості» ним у сучасному світі, що представляється серйозним науковим узагальненням, яке має самостійне теоретичне значення. Науково цікавим виявляється заключення розділу тезою про те, що тіло є не просто «наслідком готової філософії людини», а тим реальним полем, де будь-яка філософська антропологія випробовується на істинність. Це виводить дисертацію на рівень глибокої філософської рефлексії та сприяє перетворенню історії концепту тіла на історію трансформації всієї європейської антропологічної уяви.

У *третьому розділі* здобувачеві вдалося піднятися над простим зіставленням різних філософських шкіл Франції та вийти на рівень фундаментальних мета-теоретичних узагальнень. Науково свіжою є думка автора про те, що тіло у новітній французькій думці постає як межа, на якій руйнуються претензії будь-якої одновимірної моделі на повноту. Виходячи з цього дуже слушно фіксується динаміка коливання концепту тіла, який вислизає при кожному намаганні зафіксувати як чистий дискурс, повертаючись болісною фактичністю, вразливістю та неусувною матеріальністю. Це положення бездоганно вписується в оптику метамодерної чуттєвості, але ж автор умикає будь-яких остаточних фіксацій метамодерного дискурсу, й це так по метамодерному)))! При цьому дисертант переконливо стверджує, що французька філософія остаточно руйнує модерну ілюзію самототожного, прозорого тіла. Автор обґрунтовано резюмує внесок кожного напрямку (феноменології, психоаналізу, гендерних студій...), доводячи, що тілесність тепер мислиться як місце постійного незбігу із собою та критики будь-яких редукаціоністських визначень. Науково цінним в третьому розділі є поєднання техногенного та гендерного вимірів дослідження сучасної філософської думки, яка підриває дві опори модерної антропології — уявлення про природну самототожність тіла та його універсальну однаковість. Тіло постає як технічно й політично варійована межа людської суб'єктивності. Й головне, автор доходить парадоксального висновку, що сила французької думки кінця ХХ — початку ХХІ століття полягає саме в тому, що вона не створила єдиної теорії тіла. Тим самим вона унеможливила філософські спрощення й змусила філософію ставати точнішою та конкретнішою. На мою думку, це достатньо дискусійне заключення, що дає мені підстави вступити в діалог з автором під час захисту.

Четвертий розділ є кульмінаційним для всієї дисертації В. С. Гетьмана, де автор досягає своєї концептуальної та методологічної вершини. Якщо перші три розділи готували історико-теоретичний ґрунт, то саме тут здобувач здійснює свій головний науковий прорив — будує оригінальну авторську п'ятирівневу архітектуру тілесності. Автор не просто реферує погляди М. Анрі, Д. Анзьє, Ж. Вігарелло, Б. Стіглера та Ж. Дельоза, а здійснює їхній блискучий теоретичний монтаж, виявляючи "сліпі плями" й обмежувальні лінії кожної з концепцій, вдало монтує їх у цілісну систему. Головна наукова цінність розділу полягає в тому, що здобувач аналізує погляди кожного мислителів не ізольовано, а через призму

їхніх взаємних обмежень та евристичних спроможностей. Отже, радикальна феноменологія плоті М. Анрі виступає критикою об'єктивізму, але створює «сліпу пляму» у вигляді нездатності пояснити, як самоданність переходить у соціальні та технічні режими видимості. В філософії Д. Анзье автор влучно експлікує концепт «Я-шкіри» як інфраструктуру психічної межі, проте справедливо застерігає від ризику детермінізму та універсалізації ранньої «шкірної матриці». Відносно Ж. Вігарелло, дослідник переконливо показує, що його історико-культурний підхід бездоганно розкриває механіку інституційної тілесності, але без феноменологічного «патосу» Анрі та психоаналітичної межі Анзье він неспроможний пояснити, чому суб'єкт психічно здатний або не здатний витримувати ці норми. В творчості Б. Сіглера здобувач розкриває концепт «протезності» та екзосоматичності, при цьому застережуючи від пастки технотермінізму, пропонуючи розуміння техніки як конкретний режим конститування тіла. Нарешті, проводячи глибоку відсіч романтизації дестратифікації («Тіла без органів») Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі, доводить, що ворогом є не орган чи форма як такі, а примусовий політичний режим організації.

Отже, сформульована в фіналі роботи п'ятирівнева архітектура тілесності, де сутність тіла розглядається як динамічна множина режимів даності — від іманентного патосу самопереживання до політизованого поля інтенсивностей — є серйозним і самостійним внеском у вітчизняну філософську антропологію та історію філософії. Здобувач доводить, що ці п'ять обріїв — це «до кінця несумісні, але взаємонеобхідні» виміри однієї тілесності, кожен з яких висвітлює те, що інші системно затемнюють.

Підсумовуючи аналіз архітектури та змісту дисертаційного дослідження В. С. Гетьмана, можна з упевненістю констатувати, що перед нами цілісна, глибока й методологічно виверена наукова праця. Перехід від історико-генеалогічного нарису (у першому розділі) через аналіз концептуальних ліній (у другому й третьому розділах) до побудови фінального критичного монтажу п'яти режимів тілесності репрезентує бездоганну архітектоніку наукового пошуку.

Наукова новизна отриманих результатів

Дисертант переконливо довів, що сучасна французька філософія тіла пропонує унікальну оптику, яка виводить категорію тілесності з периферії гуманітарного знання в статус головного індикатора істинності антропологічних моделей ХХІ століття. Отже, наукову новизну дисертації вбачаю насамперед у тому, що авторові вдалося запропонувати концептуальну реконструкцію сучасних французьких теорій тіла, виокремивши їхні інваріантні та новітні смислові характеристики. При цьому дисертант зазначає, що інваріантною основою осмислення тілесності виступає її розуміння як простору вразливості, відкритості до Іншого, можливості поранення, залежності та потреби в турботі. Водночас автор переконливо демонструє розширення концептуального поля сучасної французької філософії через аналіз феноменологічно-афективного, біополітичного, онтологічного та нейропластичного вимірів тілесності, що дозволяє репрезентувати тіло як багатовимірний антропологічний феномен. Але, видається, що найсуттєвішим досягненням є не саме виокремлення окремих вимірів тілесності, а спроба концептуально інтегрувати різні напрями сучасної

французької філософії навколо єдиного антропологічного ядра на підставі сучасної французької філософії тілесності. Саме це можна вважати головним науковим внеском автора.

Закцентую найбільш значущі, на мій погляд, аспекти цього доробку у якості експлікації концепту тіла як «проблемного вузла» та критерію філософської адекватності, обґрунтування принципової незавершуваності тезаурусу тілесності, розкриття новітньої специфіки інтеріоризації контролю та меж людського, розроблення оригінальної п'ятирівневої архітектури тілесності.

Робота заповнює серйозну лакуну в українській науці щодо системного осмислення Постмодерну та раннього Метамодерну у французькій інтелектуальній культурі. Завдяки роботі В.С. Гетьмана в українське дослідницьке поле вводиться широкий обіг аналізу праць М. Анрі, Д. Анзье, Б. Стіглера через призму тілесності.

Результати дослідження можуть бути безпосередньо залучені для здійснення актуальних міждисциплінарних проєктів, що вивчають соціокультурні виміри тілесності, медіа-екологію, біополітику тощо, а також використані при підготовці нормативних курсів та спецкурсів з «Історії сучасної зарубіжної філософії», «Філософської антропології», «Філософії культури». Розроблені здобувачем положення про технічні опори пам'яті (екзосоматичність) та трансформацію тіла в епоху алгоритмічного керування мають прикладне значення для аналізу сучасних антропологічних ризиків, цифрової гігієни та біоетичного кодування.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Віталія Сергійовича Гетьман «Специфіка теорій французької філософії кінця XX – початку XXI ст. щодо сутності тіла та ставлення до нього» є завершеною науковою роботою, що демонструє високий фаховий рівень науково-академічного викладу, логічної послідовності та філософського інтегративного потенціалу. Порушень академічної доброчесності, а також некоректного використання штучного інтелекту у публікаціях та дисертації В.С. Гетьман не виявлено.

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні положення та висновки дослідження викладені у 4 статтях у наукових фахових виданнях України (спеціальність Філософія) та 2 публікаціях апробаційного характеру.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи:

1. Найбільш новаторським результатом четвертого розділу (й роботи в цілому) є побудова інтегральної п'ятирівневої архітектури тілесності. Водночас автор сам констатує, що ці п'ять обріїв є "до кінця несумісними необхідностями однієї тілесності", які часто конфліктують у поясненнях. У зв'язку з цим потребує роз'яснення: яким чином у реальному екзистенційному досвіді сучасної людини ці несумісні режими даності (наприклад, патос самопереживання М. Анрі та радикальна дестратифікація Ж. Дельоза) утримуються в межах одного емпіричного тіла? Що є інтегруючий чинник (чи "клеєм") для цього критичного монтажу, який убезпечує людське "Я" від остаточного розпаду й дезінтеграції?

2. У висновках здобувач наголошує, що сучасна французька думка не створила єдиної теорії тіла, і в цій незавершеності полягає її сила. Водночас автор чітко класифікує її фундаментальні напрями (феноменологічний, психоаналітичний тощо) та успішно здійснює їхній критичний монтаж у п'ятирівневій архітектурі тілесності. Тут виникає методологічна суперечність: відсутність сталої «теорії тіла» не заперечує того, що перед нами постає філософія тілесності як цілісний, самоцінний напрям сучасної думки. Представлені логіки свідчать про формування динамічної антропологічної моделі, де тілесність функціонує як відкритий проєкт постійних трансцендувань та самоздійснень людини. Автор впритул підійшов до легітимації філософії тілесності як автономного теоретичного поля, але через наголошення на «несумісності» обрив не наважився на фінальне формулювання. Здобувач має всі підстави претендувати на визначення філософії тілесності як єдиного концептуального поля з відкритим простором її різновекторних проявів. У зв'язку з цим виникає питання: які саме онтологічні критерії завадили здобувачу кваліфікувати свій фінальний монтаж як маніфестацію цілісної французької філософії тілесності, а не лише як конгломерат окремих концепцій?

3. Певне зауваження викликає недостатня увага здобувача до метамодерного світоглядного контексту ХХІ століття. Ця проблематика згадується в роботі лише побіжно й не отримує теоретичного визначення. Свідомо відмовившись від макро-типологізацій на кшталт «Модерн – Постмодерн – Метамодерн» і трактуючи «модерн» виключно як новочасну філософію, автор будує матеріал поза фіксацією глобальних інтелектуальних трендів сучасності. Водночас аналізоване ним поле розгортається в координатах Постмодерну та виходить далеко за його межі. Аналізуючи концепції М. Анрі, Ж.-Л. Нансі, К. Малабу, дисертант фактично представив усі підстави для обґрунтування метамодерного повороту в сучасній французькій філософії через нову артикуляцію тілесності, наочно продемонструвавши його ключові ознаки: подолання постмодерного редукціонізму, де тіло розглядалося лише як текст чи мовна репрезентація; повернення до «нової щирості» й афективності через феноменологічне поняття «плоті» М. Анрі та онтологію «експозиції» Ж.-Л. Нансі; синтез біологічної реальності із суб'єктивною свободою на прикладі метамодерного принципу осциляції (коливання) в теорії нейропластичності К. Малабу. Окремим упущенням є те, що за межами концептуалізації залишився Ніколя Бурріо — теоретик раннього Метамодерну. Його концепції «естетики взаємовідносин» та «радікантного» тіла, що мандрує світом і налаштовує мікрозв'язки замість деконструкції, є прямим втіленням метамодерного виміру тілесності як простору щирої взаємодії з Іншим перед обличчям глобального хаосу. Хоча Метамодерн первинно сформувався поза Францією в працях нідерландських (Т. Вермюлен, Р. ван ден Аккер) та англо-американських дослідників (Е. Гіббонс, Х. Фрайнахт, Л. Тьорнер, Дж. Сторм) тощо, виявлення ідентичних ознак (нова щирість, осциляція, афект, пластичність, радикальна невизначеність) у новітньому французькому дискурсі тілесності могло б стати справжнім новаторським відкриттям дисертанта. Натомість автор обмежився

локальними рамками окремих концепцій. У зв'язку з цим під час захисту хотілося б почути: чи вважає здобувач за можливе кваліфікувати досліджені ним трансформації ставлення до тіла в сучасній французькій філософії як локальний прояв глобального метамодерного повороту європейської культури ХХІ століття?

4. Позитивно оцінюючи загальну архітектуру та текстове наповнення дисертації, вважаю за необхідне звернути увагу на дещо звужене та описове формулювання мети дослідження. У вступній частині роботи автор зазначає: "Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб *розкрити* історико-філософські, культурно-онтологічні підгрунтя, концептуальні напрямки, змістовні обрії французької філософії тіла на межі ХХ–ХХІ ст.". На наш погляд, таке формулювання не відображає реального масштабу отриманих здобувачем результатів і дещо понижує її теоретичний статус до рівня дескриптивного огляду. Справжній внесок дисертанта виходить далеко за межі банального "розкриття аспектів чи напрямків". Спираючись на тексти чотирьох розділів та вибудовану автором п'ятирівневу модель архітектури тілесності, мета роботи вимагала б значно глибшого концептуального формулювання. Виходячи з реальних здобутків дисертації, мета мала б звучати значно масштабніше, наприклад: «мета полягає в *теоретичній концептуалізації* новітніх антропологічних смислів сучасної людини через призму трансформації поняття тілесності у французькій філософії межі століть» або «...полягає в *осмисленні* фундаментального онтологічного зламу в європейській антропологічній уяві на основі системної реконструкції архітектури тіла у французькій думці кінця ХХ – початку ХХІ ст.»; або виходячи з потенціального здобутку роботи що скромно недооцінений автором «...полягає в *обґрунтуванні* філософії тілесності як відкритого проекту в координатах сучасної взаємоінтегрованої антропологічної моделі». Отже, визначена автором мета виявилась значно вуже ніж серйозні концептуальні узагальнення самої роботи.

5. Поряд із глибоким змістовним наповненням дисертації, певне зауваження викликає кількісний показник її апробації. Відповідно до представлених матеріалів, результати дослідження були оприлюднені лише на двох наукових конференціях. На мій погляд, така відносно невелика кількість публічних виступів та фахових обговорень певною мірою обмежила можливості здобувача для ширшої верифікації своїх ідей.

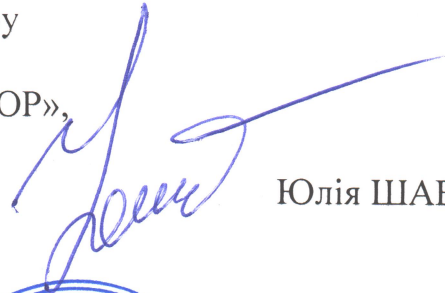
Зазначені зауваження не знижують загальної високої наукової цінності дослідження та мають характер побажань для подальших наукових пошуків автора.

Отже, дисертаційна робота «Специфіка теорій французької філософії кінця ХХ – початку ХХІ ст. щодо сутності тіла та ставлення до нього» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, що відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України із змінами № 507 від 03.05.2024), а її автор – Віталій Сергійович Гетьман, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія.

Офіційний опонент:

Професор кафедри міждисциплінарних досліджень,
директор Науково-дослідницького центру
«Інститут світової культури»
КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР»,
Заслужений працівник освіти України,
доктор філософських наук, професор

Юлія ШАБАНОВА

Підпис підтверджую,

Перший проректор
КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР»,
Заслужений діяч мистецтв України, професор

Юрій НОВІКОВ

31.07.2026